

Приятелі наук і насолод палких,
 Кохають мовчанку вони й зрадливу тьму;
 Ереб запряг-би їх у віз — мерців тягнуть,
 Колиб торкнутись смів їх гордих ший батіг.

В задумі, мов в пустині самотній
 Шляхетні Сфінкси ті — розляглися вони,
 Мов заворожені у непробуднім сні.

Лише в стегнах пружних якийсь магічний блеск
 І з очей таємних непевнії вогні
 Несамовито блимають і гинуть десь.

(З французького переклав *П. В-як*)

Аксель Шмідт

Новий розвиток Німеччини

Той хто хоче зрозуміти події в Німеччині, мусить виходити з факту, що виросло молоде покоління, яке не має вже нічого спільного з добою передвоєнного міщанського добробуту.

Передвоєнна молодь виростала без журби. Це відноситься також до робітництва, якому соціяльне законодавство забезпечувало хоч скромне, але певне існування. Стале безробіття було незанимаючим нікому поняттям. Все це змінилось одним ударом, коли вибухла війна. Тодішня, здібна до носіння зброї молодь вирушила просто з шкільної лавки в поле. Її великим переживанням була — найвища самопошва, товариська вірність і обєднання довкола вождя. Без світової війни, немислимі були б фашистський і націонал-соціялістичний рухи, які здійснили у себе ідею провідника до останніх консеквенцій. Але не дивлячись на це наступ фронтової генерації на парламентарну систему ледви чи вдався би, якби до націонал-соціялістичних фронтовиків не прилучилась велика маса повоєнної молоді. Переживання, яке нею кермувало, не було героїчного, лише соціяльного характеру: безробіття, власне і батьків. В той час однак як старше покоління, втомлене — зрезигнувало, приймаючи змушену безчинність як фатум, молодь бунтувалась. Вона не хотіла уступити поле техніці і машині, вона вимагала праці.

В той час як пануючий устрій визнавав лише працю звязану з поплатністю, молодь кликала за працею, щоби мати діяльність, щоб перемогти нічогонероблення. Праця в очах молоді стала „річчю в собі“, яка мусіла бути зроблена задля неї самої. З таких міркувань родилася думка про робітничу повинність, що мусіла виховати молодь до служби

батьківщині. Стара правда, що нові думки родяться не в часах добробуту, лише нужди. Як наполеонська доба з її злиднями, розвинула революційну думку загальної воєнної повинности, так повоєнна доба — думку робітничої повинности. Цілком забулося, що введення в Пруссії загальної воєнної повинности — було революційним чином. Цей чин поклав кінець поліційній державі та її війську; вінжеж зробив з рекрута-наймита, що повнив свою службу під загрозою канчука і якого за найменший переступок бито, — вільну людину, яка з любови до батьківщини без платні, незалежно від свого походження, ставиться до збройної служби. З подібних міркувань повстала й думка робітничої повинности. Цій думці, що правда, допомогло багато те, що вже в так званому рухові мандрівних птахів, якими німецька молодь була захоплена вже перед війною, плекалася любов до лісу і поля. Великоміська молодь стреміла з атмосфери асфальту, знова до природи. Але не лише любов до природи плекали там, тамже розвинулася ідея „вождизму“. Обиралоса собі провідника, якому цілий гурт зобов'язаний був підпорядковуватися. Ця молодь втрачена для парламентаризму і це політичні партії переочили. Боротьба поглядів в партіях не мала для молоді жадної притягаючої сили. Вона вимагала згуртовання, спільної акції в інтересі нації. Молодь хотіла мати поставлені перед собою цілі замість того, щоб самій шукати за ними. Лише націонал-соціалістичний рух пішов назустріч тим думкам. Тому до нього пішла в першу чергу молодь. Самий цей факт пояснює вже явище зросту націонал-соціалістичного руху. В той час як давніше при виборах нові молоді виборці ділилися між всіма партіями, при останніх виборах звернулися вони лавою до націонал-соціалізму. В наслідок цього ця партія зростала від виборів до виборів о міліони голосів, в той час, як інші партії стояли на місці, або цілковито розторошувалися.

Крім того у націонал-соціалістів молодь знайшла широке поле для свого гону до діяльності. З початку — боротьба з комунізмом, далі праця в ріжноманітних організаціях. Заснування штурмових і охоронних відділів (S. A. і S. S.) не лише дало націонал-соціалізму сильну ударну зброю для переведення його політичних плянів — це дало націонал-соціалістичній безробітній молоді внутрішнє опертя і свіжу відвагу; вона не потребувала більше гаяти свій час без пожитку і змісту. Вона почувала, що служить ідеї і це велика заслуга Гітлера, що він дав молоді нову надію в житті. Ці відділи звикли, за помешкання і утримання, служити рухові, звідси був лише один крок до того, щоби зужити ці сили на користь держави і нації, в інтересі таких загальнокорисних завдань, які досі не виконувались, бо уважали їх за непоплатні. В Німеччині є ще коло 8 мі-

ліонів гектарів, які можна поліпшити через обезводнення. Коло 6,5 мільонів можуть ліпше оброблятися через комасцію. Коло 2,5 мільонів так званих квасних ґрунтів можуть через оброблення мергелем бути обернені у культивувані поля. Коло 1,5 міль. торфяників через обезводнення можуть приносити зиск. Так само великі площі лук можуть стати орними. Богато соток тисяч гектарів можна охоронити від повіні через регуляцію рік, будову гребель і гатий; десятки тисяч гектарів доброго ґрунту можна відвоювати, побудувавши греблі, від північного моря. Зрештою коло 1,5 мільонів гектарів корчунку можна засадити лісом.

Як вже сказано, досі такі праці відкидали, бо, при оплаченій праці вони не рентувалися; крім того доводили, що далеко дешевше спровадити сирівці і споживчі продукти з кольоній, а висококваліфіковане німецьке робітництво ліпше може заробити свій хліб, виробляючи шляхотніші промислові вироби. З точки погляду рахункового, була ця аргументація цілком слухна, але підчас світової війни мусіла Німеччина дорого заплатити за досвід, куди може запровадити таке чисто купецьке наставлення. В разі потреби кожна держава, яка претендує на світове значіння, мусить вміти прогудувати сама себе. Цього ніяк не хотів признати існуючий лад. Раніше було інакше. Так наприклад Фридрих Великий мирним шляхом завоював для Прусії „нові провінції“ через меліораційні праці в долинах Одри Нетци і Варти (низини, які через будову гребель захищено від повіні). Оскільки велику вагу надавав великий король самовистарчальности своїх земель, вказують його слова: „більшою аніж великий полководець, є людина, яка може зробити, щоб там де досі ріс один колос, могло вирости два“.

До таких завдань культивуваці землі хочуть приступити тепер. Робітнича повинність, яка в 1932 охоплювала вже 400 тисяч молодих німців у 3.000 таборах, виросла з одного добровільного гурта в 150 чоловік у 1930 році. Тепер державний секретар Гірль завзято працює над введенням робітничої повинности, яка за одним разом охопить один мільон (що значить два річники молодих німців) і відтяжить ринок праці. Сподіваються обійтись з щоденним харчовим і одяговим видатком у висоті 2—3 марок, які здобудуть через заощадження дотеперішньої допомоги безробітним і з приходу з капіталу від підвищення вартости ґрунту завдяки його збільшеній рентовности. Звичайно без спеціальних субвенцій, так само як у війську, годі буде обійтись.

Треба ще відповісти на закид, ніби-то робітнича повинність — є лише таємна військова служба. Як відомо підчас конференції розброєння, були висловлювані такі погляди. Це є цілковито помилково. Бо з мотикою і лопатою не дасться вивчити ніякого війська. Звичайно в таборах панує

сувора карність. Бо інакше при спільному перебуванню таких мас молоді, мусілоб прийти до сварок і безладдя. Але крім праці, в цих таборах займаються лише спортом і наукою шляхом викладів і дискусії. Вистарчає поговорити з першим ліпшим молодим німцем з такого робітничого табору, щоб побачити який інший дух живе в цій молоді. Для подібної спільноти молодих людей, які лише за утримання і за малий кишенковий гріш у 30 пф., щодня і при кожній погоді роблять тяжку фізичну працю, націонал-соціалістичне гасло — спільна користь іде перед власною користю (Gemeinnutz geht vor Eigennutz). набирає живої сили; цеж гасло принесе молодь пізніше й в буденне нормальне життя. Державний секретар Гірль так висловлює цю думку: „Фізична праця мусить знайти найвище пошановання, і тому кожний молодий німець мусить два роки свого життя простояти плече в плече з робітником, щоби пізніше, як суддя або вчитель, він згадавав цей час і поважав у блакитній блюзі людину“.

Немає сумніву, що введення робітничої повинності приведе до змін і в державнім життю, як колишне введення обовязкової військової служби, яка уможливила добу лібералізму, що скінчилася з світовою війною. Знаходимося у переломовій добі. Післявоєнне покоління вимагає права улаштувати своє життя за своєю вподобою. Без сильних напружень і потрясень така перебудова обійтися не може. До тогож повстає вражіння, що фашистівський рух не обмежиться на Італію і Німеччину, лише захопить молодь цілого світу. Недавно прийшла звістка, що навіть в Австралії повстав фашистівський рух.

Те що старше покоління дуже часто не може іти в ногу з цим розвитком від лібералізму до звязаних відносин, ще нічого неговорить проти націонал-соціалізму. Перш за все аргументи молоді мають за собою те, що їх носії житимуть довше, ніж старші, які не можуть позбутися ліберального способу думання. Це старше покоління не потребує признавати націонал-соціалізмозі передчасних лаврів, ані підходити до нього з злосливою критикою. Воно повинно лиш спокійно приглядатися тому, як нове покоління сміливо береться до будови нового життя. Булоб невластивим виписувати добі лібералізму, яка розвинулась під кінець у гіперкапіталізм, злобний некрольог. Лібералізм спіткнувся на соціалнім питанні, на яке він дивився виключно з боку рентовности; замість того щоб в осередку цілої системи, поставити людину, він зробив мірилом всього зиск. Це гірко помстилося. Націонал-соціалізм проголосив війну не лише односторонньому гону за зиском капіталізму, але так само виголосив війну і його відворотній стороні — класовій боротьбі соціал-демократії. Молодь стоїть на тому, що важною річчю є не лише продукт; що й сама праця як така посідає свою вартість, незалежно від питання рентовности.

Тому вона хоче тепер приступити до праць, яких користь не дається обрахувати, а які одначе для народу і держави дуже потрібні. Що правда, для перенаселеної Німеччини — слово „самовистарчальність“ на завжди лишиться гаслом, але власний продукт мусить мати більшу вартість як досі, Пізнали, що не лише рідне поле належить до німецької людини, але також що німецька праця ховає в собі, що так скажу, душевні вартости, які не доцінює лібералізм.

Д. Д.

Конгрес мертвих душ і революція з права

В Парижі щойно закінчився конгрес мертвих душ—недобитків 2-го соціалістичного Інтернаціоналу. З нагоди цієї події й на тлі зростаючого фашизму — пише Temps (1. 8.): „Революція переходить до іншого табору. Вона покидає Інтернаціонал, щоби стати національною в кожній країні. Революційні сподіванки не спрямовуються в бік людськості, лише в бік... нації“. Вислів тим сподіванкам дають чорні сорочки в Італії, брунатні—в Німеччині.

Галицько-льодомерійська та празька філії т. зв. 2-го Інтернаціоналу дурять своїх читачів, що його вороги—то „реакція“, „юнкри“ і „капітал“. Було колись. Тепер — рух проти Інтернаціоналу є рухом революційним проти соціалістичної реакції, рухом мільйонних мас, не упривілейованих, а упосліджених, безробітних „наці“, вигодованих українських „куркулів“, обскубуваних соціалізмом французьких селян. Інші, не льодомерійські з празькими, соціалісти,—це чудово знають. Ірлен в „Arbeitgeber Zeitung“ (20. 8.) пише: „фашизм це не лише реакція... Викликає він не лиш реакційні сили, він впрягає до возу реакції — сили революції“. Що ж це є, як не те саме, що стверджує Temps, — що революція покидає табір Інтернаціоналу?

Ще драстичніше заявляє соціаліст француз Марке: порівнюючи буржуазію з Макбетом, він згадує грізне пророцтво: „ти будеш поконаний, коли зрушиться й піде на тебе ліс!“ — ліс пролетаріату. „Але ліс — каже Марке — не рухається. За останні 15 літ соціалізм не виказав жадного поступу“—в Росії, в Італії, в Англії, в Німеччині зазнав він тяжкі удари, „соціалістичний Інтернаціонал переходить трагічну добу.. Європейський пролетаріат вже не слухає заклику Інтернаціоналу. А фашизм—глибоко вгризся в масу пролетаріату“, якого вожді „не мають відваги боронити ні своїх вчинків, ні переконань“ (Matin, 26. 8., N. Zürich. Zeit, 27. 8., Bl. 1.).

Цей песимізм принесли зїздовці до Парижа і мабуть тому